

4. Омелянєнко А. Навчання дітей старшого дошкільного віку складати розповіді-роздуми. Донецьк: Юго-Восток, 2009. 196с.
5. Полєвікова О.Б. Аналіз підходів до розвитку діалогічного мовлення дошкільників. Педагогічні науки: зб. наук. праць. Херсон, 2015. Вип. 67. - с.132-139.

УДК: 373.2.015.3:159.952.13

Солодовник В. С.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Науковий керівник – к. п. н., ст. викл. **Фазан Т. П.**

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

***Анотація.** Стаття присвячена одній з актуальних тем сучасності – розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного віку засобами інтерактивних технологій, оскільки оновлений зміст державного стандарту дошкільної освіти потребує акцентування уваги на формуванні пізнавальної компетентності дітей. Розкрито сутність та структуру пізнавальної активності дошкільників. Висвітлено значення та специфіку використання інтерактивних технологій у формуванні пізнавальної активності дітей.*

***Ключові слова:** пізнавальна активність дітей, інтерактивні технології, інтерактивні методи навчання, діти дошкільного віку, ЗДО.*

Постановка проблеми. Сучасний підхід до побудови освітнього процесу в ЗДО ґрунтується на усвідомленні важливості дошкільного віку як унікального періоду розвитку особистості. Пізнавальна активність є основою засвоєння дитиною культурного досвіду людства, необхідною умовою формування розумових якостей особистості дошкільника, її самостійності, ініціативності, успішності, творчості, що в свою чергу, сприяє гармонійному становленню зростаючої особистості.

В дошкільному віці дитина має навчитися володіти різними способами здобуття потрібної інформації, вміннями аналізувати, систематизувати і робити висновки, що знадобляться їй у подальшому житті. Завданням дошкільної освіти є дати дитині не багаж знань, а навчити їх здобувати. Тобто важливо в дошкільний період життя дитини розвивати пізнавальну активність та психічні процеси, такі як відчуття, сприймання, пам'ять, увага, уява, мовлення. Лише за таких умов формується активна, творча особистість, яка здатна не лише засвоювати запропоноване, а й доцільно активно ним користуватись у нових життєвих ситуаціях.

Одним із дієвих засобів у пізнавальному розвитку дошкільників є використання інтерактивних технологій. Останнім часом цілий ряд інтерактивних форм і методів роботи в освітньому процесі закладів дошкільної освіти декларують спеціальну мету для пізнавальної сфери дитини дошкільного віку.

Аналіз останніх досліджень. У сучасній дошкільній освіті широкого висвітлення здобула проблема формування пізнавальної активності дошкільників багатьма вченими (О. Брежнева, Л. Буркова, Д. Годовікова, О. Кононко, С. Ладивір, М. Лісіна, Л. Лохвицька, Г. Люблінська, Б. Мухацька, К. Щербакова). Аналіз філософської (Аристотель, Ф. Бекон, Г. Гегель, І. Кант) та психолого-педагогічної (Дж. Брунер, П. Гальперін, Д. Годовікова, С. Ладивір, М. Матюшкін, Г. Щукіна) літератури свідчить, що розвиток пізнавальної активності є важливою стороною діяльності особистості, здійснюваною протягом усього її життя.

Теоретичне обґрунтування та практичне втілення використання інтерактивних технологій у ЗДО висвітлено у працях: В. Богдан, І. Дичківської, Л. Козак, К. Крутій, Ж. Матюх, Т. Піроженко, Т. Поніманської, Т. Пономаренко, О. Рейпольської, І. Стеценко та інших.

Мета статті полягає у висвітленні сутності та структури пізнавальної активності дошкільників; значення та специфіки використання інтерактивних технологій у формуванні пізнавальної активності дітей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток сучасного «інформаційного» суспільства встановлює вимоги до засвоєння нової інформації дитиною, починаючи з дошкільного віку. Новий Державний стандарт дошкільної освіти України, ставить на порядок денний розв'язання головного завдання – розвиток цілісної, гармонійно розвиненої, життєво-компетентної особистості, що передбачає формування активного пізнавального ставлення до навколишньої дійсності, уміння орієнтуватися серед предметів і явищ, здатності довільно регулювати власну пізнавальну діяльність. [1]. Усе це вимагає пошуку найбільш ефективних засобів, форм та методів виховання пізнавальної активності дошкільників, що є неодмінною передумовою формування розумових якостей особистості, її самостійності, ініціативності. Сьогодні для педагогів ЗДО дуже важливим є питання вибору ефективних засобів впливу на дитину [8].

Проаналізувавши погляди науковців, ми переконалися в тому, що дитина має перебувати у постійному зв'язку з довкіллям, вчитися його спостерігати, сприймати, усвідомлювати, осмислювати завдяки пізнавальним інтересам, які є результатом дії психічних процесів. Дитина набуває власний досвід, який в майбутньому зможе перенести у всі види діяльності та використати у подальшому житті. У дітей

дошкільного віку рівень пізнавальної активності різний, оскільки є характерною особливістю кожної дитини. Але саме в дошкільному віці закладається той фундамент, який займає визначне місце у структурі цілісної особистості. Цей фундамент і є основою для формування психічних властивостей та здібностей для переходу на наступний віковий етап [6].

Пізнавальна активність – це складне особистісне утворення, яке складається під впливом найрізноманітніших чинників: суб'єктивних (допитливість, наполегливість, воля, мотивація, старанність), і об'єктивних (навколишні умови, прийоми і методи навчання та виховання) [2]. Дослідник С. Ладивір основними показниками пізнавальної активності дітей вважає наступні: увага та особливий інтерес до предмета; емоційне ставлення до предмета (подив, нерозуміння, заклопотаність, тобто розмаїття емоцій, викликаних предметом); дії, спрямовані на детальніше розпізнавання предмета, усвідомлення його функціонального призначення; загальна кількість таких дій як показник інтенсивності обстеження та якісна характеристика дій, їх різноманітність, заміна одних дій іншими, паузи, пов'язані з роздумами про предмет; постійний інтерес до предмета, навіть за його відсутності [6].

Найбільш узагальнену структуру пізнавальної активності дошкільників ми спостерігаємо у дослідженні О. Брежневої, яка виокремила три компоненти – вольовий, змістовий, емоційний і три етапи формування пізнавальної активності у дітей:

1. *Виникнення інтересу до пізнання.* Його основою є емоційний компонент пізнавальної активності, який є першоосною і він посилюється тим, яке значення мають емоції і почуття у розвитку дитини, мотивація різних видів діяльності.

2. *Вплив активності на змістовий та вольовий компонент.* У дитини повинні сформуватися: самостійність (під час виконання завдань, у виборі рішень); ініціативність (вона поєднуються з оволодінням дітьми такими розумовими діями як узагальнення, обстеження, абстрагування тощо).

3. *Вдосконалення пізнавальної активності та окремих вольових якостей дитини* (ініціативність, наполегливість тощо) [3, с.12].

Одним із сучасних напрямів розвитку пізнавальної активності дошкільників є використання інтерактивних технологій, які являють собою сукупність методів і прийомів, направлених на всебічний розвиток особистості. Сутність поняття «інтерактивні технології» означає взаємодіяти, спілкуватися з будь-ким; це спеціальна форма організації пізнавальної та комунікативної діяльності, у якій всі учасники охоплені спілкуванням (кожен вільно взаємодіє з кожним, бере участь у рівноправному обговоренні проблеми). Метою

інтерактивного навчання є створення педагогом умов, за яких дитина сама буде відкривати, здобувати й конструювати знання, уміння, цінності та власну компетентність у різних сферах життя. Саме це є принциповою відмінністю цілей інтерактивного навчання від цілей традиційної системи дошкільної освіти [4].

За послідовністю використання інтерактивні методи поділяються на: *вступні*, які налаштовують дітей на пізнавальну діяльність та створюють доброзичливу атмосферу на занятті («Продовж речення» метод «Мікрофон»); *основні*, які сприяють засвоєнню нових знань, формують уміння і навички, емоційно-ціннісні орієнтації ставлення дітей до діяльності («Робота в парах», «Коло ідей»); *завершальні* які дають змогу в цікавій формі зробити підсумок заняття («Ковдра ідей», «Павутинка», «Кошик»); *допоміжні* можна використовувати у випадку втоми чи збудження («Посміхнись сонечку», «Уяви свою мрію»). Інтерактивні методи є активними методами освітнього процесу ЗДО, вони розкривають творчий потенціал кожної дитини, формують навички роботи в парах, в малих групах, розвивають комунікативні навички [5].

Сучасні вихователі в свою роботу постійно впроваджують інтерактивні педагогічні технології з розвитку пізнавальної сфери дитини. Наприклад, в практику роботи з дошкільниками педагоги вводять систему пізнавально-ігрової діяльності з піском – сендплей, інноваційної технології «Палички Кюїзенера», технологію ТРВЗ (теорію рішення винахідницьких завдань, автор Г.С.Альтшуллер) та інші. Найбільш результативними є метод роботи з казкою; метод системного аналізу; метод живого слова; метод символічної синектики, які беззаперечно є провідними у методиці Л. Фесюкової «Виховання казкою» [4].

Зазначимо, що використання сьогодні інтерактивних технологій в сучасному закладі дошкільної освіти відбувається за допомогою використання інформаційно-комунікативних технологій навчання, тобто комп'ютерної техніки. Сучасні вихователі в роботі застосовують мультимедійні презентації, комп'ютерні ігри («Склади малюнок», «Розфарбуй віконце», «Знайди цифру»), перегляд навчальних відео- і прослуховування аудіо- фрагментів та інше [7].

Використовуючи інтерактивні методи, дошкільний педагог ставить собі за мету такі завдання: розвивати комунікативні навички; створювати комфортні умови та сприятливе середовище для всіх учасників освітнього процесу; формувати навички роботи в команді, в парах, в малих групах та вміння висловлювати свої думки; викликати пізнавальний інтерес до навчання, внутрішню мотивацію та розкривати творчий потенціал дітей [4].

Джерелом пізнавальної активності є пізнавальна потреба. В процесі роботи з дітьми ми звертаємо увагу, що звичайні тематичні заняття не приносять бажаного результату, так як є однотипними і нецікавими для дітей. Тому потрібно поєднати блоки занять з різних розділів програми навколо однієї теми з метою досягнення цілісності знань дітей. Інтегровані заняття дають можливість поєднувати і використовувати інтерактивні методи з інформаційно-комунікаційними технологіями, пошуково-дослідницькою діяльністю, художньою літературою, нетрадиційними техніками зображувальної діяльності тощо.

Висновки. Отже, для здійснення ефективного керівництва пізнавальною діяльністю дітей дошкільного віку вихователю необхідно добре володіти знаннями не лише про характерні риси пізнавальної діяльності дошкільників, а й сутність пізнавальної активності та методи впливу на її формування. Використання інтерактивних форм і методів роботи з дошкільниками передбачають можливість постійного оволодіння дітьми новими засобами діяльності, виконання нових дій, що містять у собі елементи новизни та проблемності, і створюють максимально позитивні, сприятливі умови для розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція. 2021. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf.
2. Буздуган О. А., Єгорова Г. М. Педагогічні умови виховання пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку у процесі ознайомлення з оточуючою дійсністю. *Дошкільна освіта у вимірі сучасності : педагогічний альманах*. Одеса : ФОП Бондаренко М. О., 2019. С. 11–16.
3. Брежнєва О.Г. Формування пізнавальної активності дошкільнят. *Дошкільне виховання*. 1998. (№ 2.). С. 12-14.
4. Інноваційна практика в роботі вихователя ДНЗ : метод. посіб. / Н. Дятленко, А. Гончаренко, А. Шевчук та ін. К.: Шкільний світ, 2010. 216 с.
5. Кучерова Г.М., Ягоднікова В.В. Інтерактивні вправи та ігри. Харків: Вид. група "Основа", 2012. 144 с.
6. Ладивір С.О. Пізнавальний розвиток старшого дошкільника. *Дошкільна освіта*. 2009. №3(25). С.13-22.
7. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. *Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібн*. К.: Вид. А.С.К., 2004. 192 с.
8. Садова Т. А., Рудакова А. О. Формування пізнавальної активності дошкільників як психолого-педагогічна проблема. *«Young Scientist»*. № 10.1 (50.1). October, 2017. С. 49–51.